

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут **факультет психології**

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія дитинства

Освітня програма ___ будь яка ___

Спеціальність _ будь яка ___

Галузь знань ___ будь яка (Пріоритетні: 03 Гуманітарні науки
05 Соціальні та поведінкові науки)

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від “23” вересня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія дитинства
Викладач (-і)	Возняк Степан Володимирович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Контактний телефон викладача	099-1940015
E-mail викладача	stepanwozniak@gmail.com
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1. Вибіркові дисципліни. 2.1.1. Дисципліни за вибором студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=122&id_cou=5328
Консультації	Консультації проводяться відповідно до розкладу та графіку індивідуальних занять зі студентами
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Філософія дитинства» є вибірковою дисципліною циклу загальної підготовки, що спрямована на вироблення філософсько-рефлексивного, усвідомленого осмислення характерних параметрів дитинства як особливої людської ситуації, що проводиться на межі дисциплінарних просторів філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії, етики та естетики з широким залученням творів літератури і кіномистецтва.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: філософсько-рефлексивне осмислення характерних параметрів дитинства як особливої людської ситуації, що проводиться на межі дисциплінарних просторів філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії та етики.</p> <p>Завдання вивчення дисципліни</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • етапи становлення філософсько-антропологічного вивчення дитинства, проблематичність та таємничість людського буття, різні форми і засоби становлення людини й її самосвідомості (філософія, релігія, наука, мистецтво); • різноманітні моделі та образи дитинства й закріплені у культурі архетипи та метафоричні образи дитинства як у історичному, так і культурологічному вимірах; • сутнісні характеристики гри як антропологічного феномену, різні форми ставлення дорослих до світу дитинства, небезпеки сучасної ситуації інформаційного вибуху і масових комунікацій. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляти й концептуально висвітлювати характерні параметри дитинства як особливої людської ситуації та вирізнявати відповідні форми ставлення до дитинства у світі дорослих; • розуміти специфіку того культурного простору, у якому відбувається становлення дитини; виявляти специфіку сучасного типу дитини і бачити у дитинстві джерело саморозвитку родової культури, тобто підходити не тільки з виховними завданнями, але враховувати роль дитинства у системі культури; • розкривати культуротворчий потенціал дитинства як джерела розвитку людства і підходити до дитинства як до самоцінного феномену людського буття, усвідомлювати сутнісні потреби дитини і протистояти експансії світу дорослих на неї. 	

4. Результати навчання (компетентності)

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин 90 /30 Кредитів 3 /1
Аудиторних	30
Лекції	12
Семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
Самостійна робота	60
Аудиторних Всього	30
Лекції Всього	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні Всього	18
самостійна робота Всього	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Норматив ний / вибіркови й
I, III	Будь-яка	I, II	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Вступ у філософію дитинства 1. «Антропологічний поворот» у філософії. Проблематичність та таємничість людського буття. 2. Предмет та завдання курсу. Філософська аналітика віку та її місце у галузях філософського знання. 3. Сучасна антропологічна ситуація і світ дитинства: можливі інновації і загрози.	4 години лекція, 4 години семінарське заняття	1. Квас О. Ідея дитиноцентризму у сучасному українському вихованні // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №9 (104) вересень 2013. С. 10-16. 2. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 5. С. 140–147. 3. Казиник М. Тайны гениев. Днепропетровск: Арт-Пресс, 2015. 312 с. 4. Соловейчик С. Педагогика для всех:	15 годин самостійно ї роботи (робота з джерелами, підготовка матеріалів для доповідей та дискусій)	20	Згідно електронного розкладу

<p>4. Проблема охорони дитячого світу та збереження дитинства як особливого виміру людського буття. повсякденній діяльності</p>		<p>Книга для будущих родителей. М.: Детская литература, 1989. 367 с. 5. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Просвещение, 1991. 93 с.</p>			
<p>Тема 2. Образи дитинства у різних історичних епохах 1. Місце дитинства у патріархальному суспільстві. 2. Філософська рефлексія часу в античній культурі: ціннісна ієрархія віку в античній свідомості: «філософія акме». 3. Християнство та трансформація античних уявлень на дитинство. 4. Просвітницька і романтична концепції дитинства: протилежність образів дитинства. 5. «Дитиноцентризм» сучасного світу: різні виміри проблеми, амбівалентність даного феномену.</p>	<p>2 години лекція, 4 години семінарське заняття</p>	<p>1. Лімонченко В. Феномен дитинства в світлі християнської антропології // Філософсько-антропологічні студії 2008. Філософська антропологія та сучасність (пам'яті В. Г. Табачковського). К.: Стилос, 2007. 2. Субботский Е. В. Детство в условиях разных культур // Вопросы психологии. 1979. №6. С. 142-150. 3. Казиник М. Тайны гениев. Днепропетровск: Арт-Пресс, 2015. 312 с. 4. Квас О.В. Ідеї дитиноцентризму в освітньому просторі у другій половині XIX на початку XX ст // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №8 (103), серпень 2013. С.13-18.</p>	<p>15 годин самостійно ї роботи (робота з джерелами, підготовка матеріалів для доповідей та дискусій)</p>	<p>20</p>	<p>Згідно електронного розкладу</p>
<p>Тема 3. Дитинство як феномен людського існування: дитинство і свобода 1. Специфіка дитинства у світлі природи та призначення</p>	<p>4 години лекція, 6 годин семінарське заняття</p>	<p>1. Малахов В. Детство «мое» и детство Другого: опыт «ближнего мира» // Детство в христианской традиции и современной культуре. Киев: Дух і Літера, 2012. С. 276-287. 2. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка //</p>	<p>15 годин самостійно ї роботи (робота з джерелами, підготовка матеріалів для доповідей</p>	<p>20</p>	<p>Згідно електронного розкладу</p>

<p>людського буття у світі. 2. Буттєвий зміст дитинства. Історична тенденція до збільшення періоду дорослішання: підстави та внутрішній смисл розсування вікових рамок дитинства. Метафізика дитинства. Екзистенційний смисл дитинства. 3. Гра як сутнісна характеристика дитинства. Сутнісні характеристики гри: самодіяльність, свобода, продуктивна уява. 4. Місце і значення мови як феномену людського існування. Мова і мовлення. Функціонально-знакове розуміння мови. 5. Вільне, неушкоджене дитинство як запорука збереження людства.</p>		<p>Вопросы психологии. 1966. №6. С.62–76. 3. Соловейчик С. Педагогика для всех: Книга для будущих родителей. М.: Детская литература, 1989. 367 с. 4. Постман Н. Исчезновение детства // Отечественные записки. 2004. № 3. С. 17–30. 5. Померанц Г. Три модели познания // Померанц Г. Выход из транс. М.: Юрист, 1995. С.41–53. 6. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Просвещение, 1991. 93 с.</p>	та дискусій)		
<p>Тема 4. Форми ставлення до дитинства у світі дорослих 1. Природа людини як підстава підходу до феномену дитинства. Дитинство як проєкція світу дорослих. 2. Просвітницька, романтична та</p>	2 години лекція, 4 години семінарське заняття	<p>1. Казиник М. Тайны гениев. Днепропетровск: Арт-Пресс, 2015. 312 с. 2. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 5. С. 140–147. 3. Соловейчик С. Педагогика для всех:</p>	15 годин самостійно ї роботи (робота з джерелами, підготовка матеріалів для доповідей та дискусій)	20	Згідно електронного розкладу

прагматична моделі розуміння дитинства. 3. Феномен дитинства у мистецтві. Роль мистецтва у становленні людини. Мистецтво для дітей і мистецтво про дітей.		Книга для будущих родителей. М.: Детская литература, 1989. 367 с. 4. Ильенков Э. В. О «специфике» искусства. URL: http://caute.ru/ilyenkov/texts/iki/ars.html 5. Субботский Е. В. Детство в условиях разных культур // Вопросы психологии. 1979. №6. С. 142-150.			
---	--	--	--	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Робота на семінарських заняттях: 80 балів Самостійні творчі завдання: 20 балів
Вимоги до письмової роботи	<ul style="list-style-type: none"> - Своєчасність виконання навчальних завдань; - Повний обсяг їх виконання; - Якість виконання навчальних завдань; - Самостійність виконання; - Творчий підхід у виконанні завдань; - Ініціативність у навчальній діяльності.
Семінарські заняття	Семінарське заняття має на меті активну усну спільну роботу із обробленим в рамках самостійної роботи матеріалом, і оцінюється за 5-ти бальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> - Наявність виконаної у повному обсязі самостійної роботи - Присутність на усіх семінарських та лекційних заняттях

7. Політика курсу

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Відвідування занять

Відвідування занять є необхідною складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції та практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття протягом двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п.5.1.2. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

8. Рекомендована література

Основна література

1. Аверинцев С. Похвальное слово филологии. Предисловие Э. Ильенкова // Юность. 1969. № 1. С. 98–102. URL: http://www.gumer.info/bibliotek/Buks/Literat/aver/pohv_sl.php
2. Аръес Ф. Ребенок и семейная жизнь при старом порядке ; [пер. Я. Ю. Старцев, В.А. Бабинцев]. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. 415 с.

3. Бибихин В. В. Общение без индивида / В. В. Бибихин // Загадка человеческого понимания. М.: Политиздат, 1991. – С. 196–210.
4. [Борисов С.В.](#) Новая философская перспектива мира: исследование детского философствования в трудах Г. Меттьюза // URL:<http://www.oim.ru/reader@nomer=414.asp>
5. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 5. С. 140–147.
6. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 4. С. 128–134.
7. Венгер А. Ле. Мы и наши дети // Отечественные записки. 2004. №3. URL:http://magazines.russ.ru/oz/2004/3/2004_3_1-pr.html
8. Возраст как время человеческой жизни. Онлайн курс «Введение в философию возраста». URL: <http://u3a.itmo.ru/vozrast-kak-vremya.html>
9. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Просвещение, 1991. 93 с.
10. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. 1966. №6. С.62–76.
11. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. Ростов н/Д: Феникс, 1998. 480 с. URL:<https://www.marxists.org/russkij/vygotsky/art/psichologia-iskusstva>
12. Галасьева Г.В. Мир детства в художественной прозе А. Платонова // Проблемы детской литературы. Петрозаводск, 1995. С. 91–97.
13. Жанги и Каstellуччи на Чеховском фестивале Режим доступа: <http://os.colta.ru/theatre/events/details/22916>
14. Жуманова Рена. Дина Кирнарская. Всё лучшее рождается в провинции URL:<https://www.proza.ru/2012/09/03/1388>
15. Ильенков Э. В. О «специфике» искусства. URL: <http://caute.ru/ilyenkov/texts/iki/ars.html>
16. Искусство тормозит умирание (интервью с Софьей Губайдуллиной). Автор интервью – Дина Кирнарская. URL:<http://www.composers.ru/arsnova-2006/arsnova-01-2006/104>
17. Казиник М. Тайны гениев. Днепропетровск: Арт-Пресс, 2015. 312 с.
18. Караган Т.А. Категория детства в романе Замятина «Мы» // Проблемы детской литературы. Петрозаводск, 1992. С. 17–25.
19. Карякин Ю. Достоевский и канун XXI века. М.: Советский писатель, 1989. 656 с.
20. Квас О.В. Проблема формування образу дитинства в соціально-гуманітарних дослідженнях // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 2/34. 2016. С. 90 – 100.
21. Квас О.В. Ідеї дитиноцентризму в освітньому просторі у другій половині XIX на початку XX ст // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №8 (103), серпень 2013. С.13–18.
22. Квас О. Ідея дитиноцентризму у сучасному українському вихованні // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №9 (104) вересень 2013. С. 10-16.
23. Кеннеди Д. Воссоздавая детство // История философии. № 12. М.: ИФ РАН, 2005. С. 173-193.
24. Кирнарская Д. Об изменении структуры музыкального образования / Д. Кирнарская // Музыкальное образование в контексте культуры: вопросы теории, истории, методологии: Сб. статей, ред. Л. Дьячкова. М. : Музиздат, 1994. С. 56–62.
25. Кирнарская Д. Проблемы современного музыкального образования с позиций возрастной психологии // Проблемы детского музыкального воспитания: Сб. статей, ред. Ю Бычкова. М.: Музиздат, 1994. С. 112–117.
26. Кислов А. Г. Оправдание детства как феномен культуры: философский анализ : Автореф. дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.13; Урал. гос. ун-т им. А. М. Горького. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2002. 46 с.
27. Кларин М. В. Философия и ребенок: анализ детского философствования // Вопросы философии. 1986. №11. С. 134–139.

28. Кожурин А. Я. Традиция и творчество (анализ «детскости» у Фрейда и христианских авторов) // *Философия детства и творчество. Тезисы докладов и сообщений VII международной конференции «Ребенок в современном мире. Детство и творчество»*. СПб.: Из-во СПбГТУ, 2000. С.208–211.
29. Кон И.С. Детство как социальный феномен // *Журнал исследований социальной политики*. 2004. №2(2). С. 151-174.
30. Кон И.С. Маргарет Мид и этнография детства: Послесловие к книге М. Мид *Культура и мир детства*. М., 1988. С. 399-425.
31. Кошелева О.Е. История детства – опыт зарубежной историографии // *Педагогика*. 1996. № 3. С. 81–86.
32. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства. Детство – зеркало или зазеркалье культуры // URL:<http://www.tovievich.ru>
33. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства: как и почему возникло детство // URL:<http://www.tovievich.ru>
34. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторический статус детства: эскиз нового понимания // URL:<http://www.tovievich.ru>
35. Леонтьева В. И. «Философия – детям». // *Социологические исследования*. 2005. № 7. С. 143–144.
36. Лимонченко В. Детство как философская проблема. Детство и свобода // *Проблема человека: История и современность. Материалы философского семинара. Вып. 1. Усть-Каменогорск-М. : ВКГУ, ИНИОН РАН, 1992. С. 80–86.*
37. Лимонченко В.В. Детство как конститутивный принцип человеческого // *Філософські пошуки*, вип. II. Людина та її буття у світлі філософської рефлексії: актуальні теми і питання. Львів : Ліга-Прес, 2014. С. 179–195.
38. Лимонченко В. В. Детство как юродство и юродство как детство // *Христианская мысль. Киевское Религиозно-философское общество. V. Киев, 2009-2010. С. 121–126.*
39. Лишаев С.А. Детство в философии возраста // *Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Философия. Филология*. 2016. № 1 (19). С. 73-83.
40. Лимонченко В. Феномен дитинства в світлі християнської антропології // *Філософсько-антропологічні студії* 2008. Філософська антропологія та сучасність (пам'яті В. Г. Табачковського). К.: Стило, 2007. С. 396–405.
41. Малахов В. Детство «моё» и детство Другого: опыт «ближнего мира» // *Детство в христианской традиции и современной культуре*. Киев: Дух і Літера, 2012. С. 276-287.
42. Марков А. Религия: полезная адаптация, побочный продукт эволюции или «вирус мозга»? URL: <http://elementy.ru/news/430894>
43. Мартынов В. «Музыка без антропологии – ничто...» [Электронный ресурс]. URL: http://www.chaskor.ru/article/vladimir_martynov_muzyka_bez_antropologii_-_nichto_8679
44. Мордвинцева Л.П. Маррис К. Могут ли дети заниматься философией? Murriss K. Can children do philosophy? *J.ofphilosophyofeducation*. - Oxford, 2000. - Vol.34, N 2. - P.261-279. // *Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 3. Философия: Реферативный журнал*. 2002. С. 1333-137.
45. Панченко И.Г. Тема детства в современной научной фантастике // *Проблемы развития литературы и литературной критики*. К., 1977.
46. Подвойский Д.Г., Наумова Н.П. Детство как социально конструируемый феномен // *Вестник РУДН. Серия «Социология»*. 2014. №2. С. 43-60.
47. Поливанова К.Н. Детство в меняющемся мире [Электронный ресурс] // *Современная зарубежная психология*. 2016. Том 5. № 2. С. 5–10. doi: 10.17759/jmfp.2016050201
48. Померанц Г. Три модели познания // Померанц Г. *Выход из транса*. М.: Юрист, 1995. С.41–53.
49. Попкова Т.Д. Философско-антропологические аспекты детства // URL:<http://childcult.rshu.ru/print.html?id=60134>
50. Постман Н. Исчезновение детства // *Отечественные записки*. 2004. № 3. С. 17–30.

51. Сигал М. Ребенок играет: от рождения до года. СПб.: Питер, 1996.
52. Сигал М., Адкок Д. Ребенок играет: от трех до пяти лет. СПб.: Питер, 1996.
53. Сигов К. Б. Человек вне игры и человек играющий // Философская и социологическая мысль. 1990. № 4. С.31–48.
54. Сигов К. Б. Человек вне игры и человек играющий // Философская и социологическая мысль. 1990. №10. С.44–80.
55. Сокулер З.А. Мэтьюс Г. Б. Философия детства. Matthews G. B. The philosophy of childhood - Cambridge (Mass.); L.: Harvard Univ.. Press, 1994. 136 p. // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 3, Философия: Реферативный журнал. С. 132-141.
56. Соловейчик С. Педагогика для всех: Книга для будущих родителей. М.: Детская литература, 1989. 367 с.
57. Субботский Е. В. Детство в условиях разных культур // Вопросы психологии. 1979.№6.С. 142-150.
58. Юлина Н.С. О статье Д. Кеннеди «Воссоздавая детство» // История философии. Вып. 12. С. 170-172.
59. Юнг К.Г. К пониманию психологии архетипа младенца // Самосознание европейской культуры. М., 1991. С. 119-124.

Викладач Возняк Степан Володимирович

